כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וארא ■ שבת מברכים שבט ■ כ"ג טבת ה'תשע"ב ■ 18.01.2012 ■ גליון מס' 156

תפוצה לכל קהילות ישראל

מדוע נשתעבדו בני ישראל במצרים

/ ד"ר מיכאל אביעוז

הגלות והגאולה הם מעניניו המרכזיים של ספר שמות. חלקו הראשון של הספר (א-יב) מתאר את שעבודם הממושך[1] של בני ישראל במצרים, ואת המכות שניחתו על פרעה כדי שישלח את ישראל מארצו. הסיפור מגיע אל שיאו בתיאור היציאה ממצרים (יג), המגשימה את התכנית האלוקית שהחלה בברית בין הבתרים (בר' ט"ו). שם נאמר לאברהם שבניו ישתעבדו, ולאחר תקופת השעבוד הם ייגאלו ויצאו לאור גדול. ואכן, בפרשת "וארא" ישנו קישור מפורש בין פעילותו של ה' למען ישראל ובין הברית עם האבות (שמ' ו:ג-ט), ובהתאם לברית זו מלווה יציאת בני ישראל ממצרים בנסים גדולים.[2] אולם, בעוד שכל המהלכים הללו מנומקים במפורש (זכות אבות),[3] הרי שאין התורה מספרת לנו מדוע מלכתחילה נשתעבדו בני ישראל במצרים במשך שנים רבות. תשובה מפורשת לשאלה זו אין אנו מוצאים לא בספר בראשית ולא בספר שמות, ולפיכך ננסה בדברינו להלן לברר שאלה זו בעזרת עיון במבחר מדרשי חז"ל ובפרשנות היהודית לדורותיה.

א. חטאי אברהם כגורם לגלות

במסכת נדרים (לב ע"א) מובאות שלוש דעות, המנסות לענות על השאלה מדוע גלו בני ישראל למצרים. המשותף להן הוא, ייחוס חטא לאברהם אבינו שבעטיו גלו בניו למצרים. ר' אבהו בשם ר' אלעזר סבר שחטאו של אברהם היה ש"עשה אנגריא (עבודת כפייה) בתלמידי חכמים".[4] דברים אלה מתייחסים לסיפור מלחמתו של אברהם בארבעת המלכים אשר שבו את לוט בן אחיו (בר' י"ד). אברהם לקח אתו שלוש מאות ושמונה-עשר לוחמים, שלדברי ר' אבהו היו תלמידי חכמים, ועל כך מגנה אותו ר' אבהו.

לדעת שמואל, חטא אברהם בכך "שהפריז על מדותיו של הקב"ה", כלומר פקפק בהבטחת ה' שיירש את ארץ כנען ("במה אדע כי אירשנה", טו:ח).[5]

ר' יוחנן מוצא פגם בהסכמתו של אברהם להצעת מלך סדום: "תן לי הנפש והרכש קח לך" (יד:כא). הפגם הוא "שהפריש בני אדם מלהיכנס תחת כנפי השכינה". כלומר, אברהם היה צריך לגיירם ולא לוותר עליהם (ראו רש"י שם).

אופיים הדרשני של דברי ר' אבהו ושל דברי ר' יוחנן ניכר בבירור. מגמתו של ר' אבהו הייתה לחזק את התמיכה בתלמידי חכמים ולהצדיק את שחרורם מעול המסים והצבא, על מנת שיתפנו ללימוד

1 - קיימים מספר ציוני זמן למשך שעבודם של בני ישראל במצרים. לפי בר' ט"ו- 400 שנה; לפי שמ' י"ב - 430 שנה, ולפי מסורת חז"ל - 210 שנה (נדרים לב ע"א; סדר עולם רבה א כב-כד).

2 - לנס יציאת מצרים מספר תכליות: עידוד האמונה בה' בקרב ישראל ואומות העולם (ראו למשל שמ' יד:יח, לא); הדגשת מחויבותו של העם להיות נאמן לה' ולקיים את מצוותיו (למשל דב' ד:לב-מ; ו:כ; תה' קה:ו-ז מה); לימוד הלקח שלהיסטוריה יש משמעות ותכלית שה' צופה אותה מראש. לא לחינם ירדו אבותינו למצרים: ירידתם היא חלק מהתכנית האלוקית הכוללת. סיפור יציאת מצרים הפך לסיפור שיש בו תקווה לכל הדורות המאוחרים יותר, שהם ייוושעו כמו ביציאת מצרים (ראו למשל שופ' ו:יג; ירי' כג:ז-ח).

3 - יש לציין, שבניגוד לגלות מצרים, שאינה מנומקת במפורש, גלויות אשור ובבל מנומקות בחטאי עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. ראו למשל: מל"ב י"ז; כ"א ויחזקאל כ"ב.

4 - הביטוי "עשה אנגריא בתלמידי חכמים" נאמר גם על אסא מלך יהודה (סוטה י ע"א).

5 - במדרשים נוספים נקשר חטאו של אברהם ("במה אדע") לעונש הגלות ("ידע תדע") באמצעות העיקרון של "מידה כנגד מידה". ראו שמות רבה ה, כב; ויקרא רבה יא; תנחומא קדושים יג.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

משה ואהרן
מאז נולדו האחים הראשונים קין והבל לא פסקה הקנאה והשנאה בין אחים, כך אצל ישמעאל ויצחק...
המשך בעמ' 3

שו"ת חורף
שאלה: האם מותר בשבת בבוקר להניח על הפלטה סיר עם קציצות בשר לחמם כשיש מעט רוטב בתחתית הסיר?...
המשך בעמ' 6

סיפור לשבת
על ארבע הילולות
באו וסיפרו להרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע על אשתו, הרבנית, על שהיא מוציאה ומפזרת בהוצאות הבית...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ הראי"ה קוק וההדרת העיניים מנשים
■ כוחה של שטיפת מוח
■ תיקון חטאות נעורים / שובבי"ם
המשך בעמ' 6

התורה.[6] את דברי ר' יוחנן יש לפרש, ככל הנראה, על רקע עמדתם החיובית של חלק מן החכמים בנושא הגיור, ואין הם פשוטו של מקרא.

דברי שמואל אינם מקובלים על רוב פרשני ימי הביניים (ראו למשל רש"י, ראב"ע ורמב"ן). גם אם נקבל את הדעה שאברהם אכן פקפק בהבטחת ה', הרי שאין הכתוב קושר זאת לגלות מצרים.

רמב"ן בפירושו צועד בעקבות דברי חז"ל במסכת נדרים, המנסים למצוא במעשי אברהם את הסיבה לגלות מצרים, אלא שהוא מוצא את חטאו של אברהם בעניין אחר: סיפור ירידתו של אברהם למצרים וסיכון חייה של שרה (בר' י"ב), וכה דבריו (בפירושו לבר' יב:י, מהדורת 'הכתר'): "ודע, כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח באלוקיו שיציל אותו ואת אשתו ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה".

דבריו של רמב"ן נדחו על-ידי רש"ר הירש. לדעתו, אברהם לא יכול היה לדעת שיזכה להצלה בידי שמים, והוא פעל על-פי העיקרון של "אין סומכין על הנס". כמו כן, הוא סבור שאברהם פעל לטובת שרה בהסתירו אותה מפני המצרים. אברבנאל מוסיף עוד שתי טענות: א. על-פי פירוש זה יוצא שבני אברהם נענשו על לא עוול בכפם, ושאברהם עצמו כלל לא נענש; ב. לא ברור מדוע חטא כזה צריך להוביל לעונש כה חמור של גלות מצרים, בעוד שהגלויות האחרות מנומקות בעברות הנראות חמורות בהרבה. גם אם נקבל את דברי רמב"ן, שישנה ביקורת על אברהם ועל שרה, הרי שהקשר בין מעשה זה לבין גזרת השעבוד למצרים אינו ברור כלל ועיקר. נראה שהסברו של רמב"ן משועבד לשיטתו בפירושיו, ש"מעשה אבות סימן לבנים", אותה הוא מיישם במקומות שונים בספר בראשית, ולפיה בסיפורי התורה מקופלים כל תולדות עם ישראל בהווה ובעתיד (ראו פירושיו לבר' יב:ו; כו:כ-כב; לב:ד; לג:טו).

ב. חטאי בני ישראל טרם הירידה למצרים כגורם לגלות

לפי גישה אחרת, הגורם לגלות מצרים קשור ברצונם של בני ישראל להתבולל בגויים. ככל הנראה, דעתם של בעלי גישה זו לא הייתה נוחה מייחוס חטא לאברהם אבינו, כפי שמנסח זאת אברבנאל (בפירושו לבר', עמ' רב): "ואומר, שאם נודה שהיה גלות מצרים על חטא ועוון קודם, אין ראוי שנחשבהו בחיק אברהם אבינו, חלילה לו מעוון".

שלושה חטאים שונים מנו חז"ל ופרשני ימי הביניים בהקשר זה:

1. בשמות רבה א, ח נאמר: "כשמת יוסף הפרו ברית מילה, אמרו נהיה כמצרים וכיוון שעשו כך, הפך הקב"ה אהבה שהיו המצריים אוהבים אותם לשנאה" (בבר' י"ז נאמר לאברהם שירושת הארץ מותנית בקיום ברית המילה). בדומה לכך הוסבר בילקוט שמעוני לשמות (רמז קסב): "'ותמלא הארץ אותם' - שנתמלאו בתי תיאטראות ובתי קרקסאות מהן". מדרש זה, כמו המדרשים שהבאנו לעיל, מניח שגלות מצרים היא עונש על חטא, ולפיכך הוא מנסה למצוא את החטא בהיטמעות בין הגויים.
2. אברבנאל, שדחה את הגישה המייחסת חטא לאברהם, מייחס את החטא לבניו של יעקב, ורואה במכירת יוסף את החטא שגרם לגלות מצרים: "ולפי שבמצרים חטאו, שמכרוהו להיות עבד שם, היה ראוי שילקו במצרים ויהיו עבדים שמה הם ובניהם וזרעם שנים רבות". טעם זה נזכר כבר בפרקי דרבי אליעזר פרק לז, ושם מקשר הדרשן את הדברים עם תוכחת עמוס לישראל: "על מכרם בכסף צדיק" (ב:ו), כאשר האשמה זו מתפרשת כמכירת יוסף.
3. לדעת רד"ק וספורנו, חטאם של בני ישראל היה עבודה זרה. וכך כותב ספורנו בפירושו לבר' טו:יג: "ועם זה הגיד קורות השעבוד והעינוי העתידים אז לקצת דורות מזרעו בסבלותם, כי אמנם זה לא קרה להם בדורות הצדיקים, שכל זמן שהאחד מן השבטים קיים - לא התחיל השעבוד, אבל קרה כאשר העוו את דרכם, כמו שהעיד הנביא באומרו: 'וימרו בי ולא אבו לשמע אלי, איש שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו, ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים' (יחזקאל כ:ח).

נראה לנו, שיש לדחות את ההשקפה המנסה לראות את שעבוד מצרים כעונש על חטאו של עם ישראל, מן הטעמים הבאים:

1. על-פי פשוטו של מקרא, אין כל רמז לכך שבני יעקב חטאו לה' באי-קיום מצווה כלשהי בטרם רדתם למצרים. ההתייחסות במדרש ל"תיאטראות ובתי קרקסאות" היא אנכרוניסטית, והיא באה ככל הנראה להביע עמדה בדבר חשיבות ההתרחקות מתרבות הגויים בימיו של הדרשן. יש כאן ביטוי של התנגדות לחדירתה של התרבות ההלניסטית לארץ ישראל, ואולי גם לגזרות על המילה בימי הרומים.[7]
2. כנגד דברי אברבנאל יש לומר, שגם אם התורה מגנה את האחים על מעשה מכירת יוסף, הרי שאין היא מבארת שבגלל מעשה זה נשתעבדו בני ישראל למצרים. הקישור בין מכירת יוסף לבין הכתוב בעמוס ב:ו הוא על דרך הדרש, שכן עמוס מכוון את דבריו לתוכחה כללית על חטאים שבין אדם לחברו, ואין הוא מתייחס למאורע ספציפי כלשהו.
3. גם משה מתחיל את נאומו המתאר את חטאי העם, רק החל מיציאת מצרים (ראו דב' טז:ז). יתר על כן, באף סיפור מסיפורי התורה לא נאמר שה' הוכיח את העם על שחטאו לו במצרים.
4. יחזקאל מתאר את החטא בזמן שהותם של בני ישראל במצרים, ולא לפניו. התייחסותו של יחזקאל לחטאם של ישראל מסבירה רק את אורך השעבוד אבל לא את סיבתו.

ג. גלות מצרים כאמצעי לחינוך העם

בעוד ששתי הגישות הקודמות הניחו שגלות מצרים היא עונש, ואשר על כן יש לחפש את החטא שקדם לו, הרי שבמדרש אחר מובעת התפיסה, שאין גלות מצרים בגדר עונש על חטא, כי אם אמצעי חינוכי. וכך נאמר בשמות רבה א, א: "את מוצא שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, ולא נתן אותם להם אלא על ידי ייסורין, ואלו הן: תורה ... וארץ ישראל ... (ו)העולם הבא". והרחיב את הדברים המלבי"ם (בפירושו לתה' קה:טז): "כי באשר היה צריך שיירדו תחילה לכור הברזל לצרפם שם בכור עוני ... והיה גלות מצרים הכנה אל ירושת הארץ". על-פי פירוש זה, הקב"ה ביקש לטהר את בני ישראל באמצעות "כור הברזל" במצרים, ולהביאם להכרה שאין לקבל את ארץ ישראל כדבר המובן מאליו, אלא כמתנה שיש לטרוח הרבה לשם קבלתה.

---

6 - בבראשית רבה (לט, כא) נדרש הפסוק "ואת הנפש אשר עשו בחרן" (בר' יב:ה) על אברהם ש"היה מגייר את האנשים". ר' יוחנן נחשב לאחד החכמים שעודדו את הגיור.

7 - יש הסבורים שהגזרות על המילה בימי הדריאנוס (117 לספירה) היו הגורם למרד בר כוכבא.

ישנה פרשנות נוספת הסבורה שלשעבוד מצרים יש מסר חינוכי, אלא שהיא שונה מפירוש המלבי"ם. מטרת השעבוד, לדעתה, "שירגישו הם בבשרם מהי עבדות ומהי השפלה, ומהו היות נתון לחמס ולגזל ולשלטון האדם באדם לרע לו". הבסיס לפרשנות זו, הוא אזכורו של שעבוד מצרים במצוות אהבת הגר, במצוות השמחה בחגים והמנוחה בשבת ובמצוות הקשורות ביחס הוגן כלפי העבד (למשל: "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" - דב' ה:טו וכן: שמ' כב:כ; כג:ט; ויק' כה:מג; דב' טז:יא-טו).

על אף העושר הרעיוני הטמון בדברי המדרש, נראה שאין הם פשוטו של מקרא. על ההסבר שמטרת השעבוד במצרים היא לחנך את העם באמצעות הייסורים ולנסותו, מקשה אברבנאל בפירושו לבראשית (עמ' רד): "כי הנה התורה זכרה שהוליכם במדבר למען ענותם לנסותם להטיבם באחריתם, אבל לא זכרה בשום מקום שהגלם במצרים לענותם ולנסותם להטיבם באחריתם".

גם הסברה הטוענת שתכלית השעבוד היא "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" קשה. נראה שסדר הדברים הוא הפוך: ה' לא שעבד את עמו כדי שילמדו לקח חינוכי, אלא הוא מלמד את עמו דרכי התנהגות עם העבד ועם הגר בעקבות השעבוד. מי שירצה להבין מדוע עליו לאהוב את הגר, להתייחס בצורה הוגנת אל העבד ולהעריך את הישיבה בארץ ישראל, יזכור את ימי שעבודו במצרים ואז יידע טעמן ומהותן של מצוות אלה.

ד. גלות מצרים כגזרה שלא נתפרש טעמה

נראה לנו, שעל מנת לנסות ולהבין את גזרת השעבוד במצרים, יש לחזור לסיפור ברית בין הבתרים בבראשית ט"ו. ה' הבטיח לאברהם: "גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (יג). בדבריו של ה' אין נימוק לשעבוד בניו של אברהם במצרים, ונראה שיש לאפיינם כגזרה שלא נתפרש טעמה. הסיבה להעדר ההנמקה היא, ככל הנראה, שהעיקר בסיפור זה הוא הטובה שבה יזכה העם לאחר היציאה ממצרים ("ואחרי כן יצאו ברכש גדול" - יד). יש לזכור שהאווירה בברית בין הבתרים היא אווירה חגיגית: בברית זו קיבל אברהם הבטחות בדבר ריבוי זרעו וירושת הארץ. גם במזמור ק"ה בתהילים, המתאר את חסדי ה' לעמו, למן ההבטחה לאברהם ועד לכניסת ישראל לכנען, אנו מוצאים מבנה דומה, שבו ישנו דילוג על טעם הגזרה והתמקדות בטובה שבאה אחריה: "ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם. ויפר את עמו מאד ויעצמהו מצריו. הפך לבם לשנא עמו להתנכל בעבדיו כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו ויוצא עמו בששון ברנה את בחיריו. ויתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו".

פרשת וארא

משה ואהרן

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מאז נולדו האחים הראשונים קין והבל לא פסקה הקנאה והשנאה בין אחים, כך אצל ישמעאל ויצחק, כך אצל יעקב ועשו וכך אצל יוסף ואחיו. אצל קין והבל הגיעו הדברים לידי שפיכות דמים בפועל, אך סכנת רצח-אח היתה קרובה גם אצל שאר האחים. אצל יצחק וישמעאל היה ניסיון של ישמעאל להמית את יצחק שהיה יורה בו חצים (עיין רש"י בראשית כא ט), אצל עשו נאמר במפורש: "ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי" (שם כז מא), וגם אחי יוסף אמרו איש אל אחיו: "ועתה לכו ונהרגהו ונשליכהו באחת הבורות ואמרנו חיה רעה אכלתהו". יוצאים מן הכלל ביחסי האחווה היו משה ואהרן שחיו בהרמוניה שלימה תוך הערכה וכיבוד הדדי. וכך מתאר המדרש (תנחומא, שמות כז) את יחסי השנים: "'מי יתנך כאח לי' (שה"ש ח) באיזה אח? כמשה ואהרן שנאמר: 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד' (תהלים קלג) שהיו אוהבין ומחבבין זה את זה, שבשעה שנטל משה את המלכות ואהרן את הכהונה לא שנאו זה את זה אלא היו שמחים זה בגדולת זה וזה בגדולת זה, תדע לך שבשעה שאמר הקב"ה למשה שילך בשליחותו אצל פרעה ואמר לו: 'שלח נא ביד תשלח', אתה סבור שמא עיכב משה שלא רצה לילך? אינו כן, אלא כמכבד לאהרן. אמר משה עד שלא עמדתי היה אהרן אחי מתנבא להם במצרים שמונים שנה ועכשיו אני נכנס בתחומו של אחי ויהא מיצר, לכך לא היה רוצה לילך. אמר לו הקב"ה למשה: לא איכפת לאהרן בדבר זה, לא די שאינו מיצר אלא עוד שמח, תדע לך שאמר לו: 'וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו', אינו אומר 'ושמח בפיו' או 'ושמח' בלבד, אלא ושמח בלבו. כיון שאמר לו כך קבל עליו לילך. מיד נגלה הקב"ה על אהרן ואמר לו: לך לקראת משה, הוי מי יתנך כאח לי, כמשה ואהרן".

משה ואהרן שקולים זה כזה (ב"ר א טו) ואעפ"כ ההרמוניה שבין השנים לא היתה מפני שהיו דומים זה לזה, אלא אדרבא הם היו שונים זה מזה בתכונותיהם. על הכתוב (תהלים פה יא): "חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו" דרשו במדרש (שמ"ר ה): "'חסד' זה אהרן שנאמר: 'וללוי אמר, תומיך ואוריך לאיש חסידך'. 'ואמת' זה משה שנאמר: 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', הוי: 'חסד ואמת נפגשו. 'צדק' זה משה שנאמר: 'צדקת ה' עשה', 'ושלום' זה אהרן שנאמר: 'בשלום ובמישור הלך אתי', 'נשקו' - וישק לו'". הבדלי התכונות הללו הן הסיבה להתנהגות של כל אחד מהם: "משה היה אומר: יקוב הדין את ההר, אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחברו, שנאמר: 'תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון'." (סנהדרין ז ב). ופרש"י (שם): "ורודף שלום - כיון שהיה שומע מחלוקת ביניהם, קודם שיבואו לפניו לדין היה רודף אחריהן ומטיל שלום ביניהם". דווקא מפני הבדלי התכונות היו משה ואהרן משלימים זה את זה, משה היה דן את ישראל ומוכיח אותם, "היה כמלך יושב על כסאו והכל עומדין עליו" (מכילתא, יתרו א). אבל יחד עם זאת "משה רבנו אוהב ישראל היה"

(מנחות סה א) כפי שראינו במלחמת עמלק כשהיו ידי משה כבדים לקחו אבן ושמו תחתיו ומשה ישב עליהם ופרש"י: "ולא ישב לו על כר וכסת, אמר: ישראל שרויין בצער אף אני אהיה עמהם בצער". ודווקא משום אהבתו לישראל הנהיג אותם במידת הדין, כדי שהחברה היהודית תתנהג בצדק. אבל חברה שמנהיגים אותה רק במידת הדין עלולה להיחרב כמו שאמרו חז"ל (ב"מ ל ב): "לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין". על כן היה צריך להנהגת הפשרה של אהרן שתשלים את הנהגתו של משה. ועל כך אמרו בגמרא (ר"ה סה ב): "אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממשה רבינו, ואמר לו הקב"ה עד שיהיה אהרן אתך".

סיפור לשבת

על ארבע הילולות

הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע

באו וסיפרו להרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע על אשתו, הרבנית, על שהיא מוציאה ומפזרת בהוצאות הבית יותר מההכנסה. נכנס הצדיק לחדרה לומר לה 'מוסר', ופתח ואמר: "סערצי" (פי' יקירה), שלום, שלום, שלום! שמעתי שאת מוציאה על צרכי הבית יותר מהצורך, אך הרי אמרו חז"ל כי מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות, ואם כן מה אועיל שאעשה מחלוקת עימך? וכי עי"ז תשתפר פרנסתי? וסיים: שלום, שלום, שלום!". זה היה ה'מוסר' שאמר...

מסופר אודותיו, שאפילו תפילין דר"ת הקפיד אותו צדיק להניח קודם סוף זמן קריאת שמע.

הוא זי"ע ביקר אצל הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע י"ג פעמים. באחת הפעמים שביקר אצל הרה"ק מרוז'ין זי"ע, הביאו לכבודו צנצנת עם תבשיל של מיני מרקחת, ורצו להביא קערה לצקת לתוכה בכדי לכבדו, ולא היה שם בהישג יד, ונענה הרה"ק רבי רפאל זי"ע שאפשר לטעום מהצנצנת עצמה, והביאו לו כף ולקח מעט וטעם ושוב לקח כף וטעם, ואמר להרה"ק מרוז'ין זי"ע: הרי זה טוב ומועיל לבני מעיים. ולקח הרה"ק מרוז'ין זי"ע את הצנצנת והטמינה במקום משומר והיה נותן ממנה לחולי מעיים, כל אימת שמישהו מבני ביתו סבל מחולי מעיים, והיה אומר: רבי רפאל אמר שזוהי רפואה לבני מעיים! עד כדי כך אחז זאת לסגולה, משום שרבי רפאל אמר זאת.

פעם נענה הרה"ק מבערשיד זי"ע ואמר: נס הוא לנו שהתורה הקדושה אסרה להתגאות, כי מה היינו עושים אם הבורא יתברך היה מצוה להתגאות האיך היינו מקיימים מצוה זו? וכי היה לנו במה להתגאות?

כאשר ישב פעם הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע ודיבר כדרכו בקודש בגנות השקר עד למאוד, קם אחד מהמסובים לצאת משם. שאל אותו הצדיק למה הוא הולך. השיב הלה, שהוא מתפרנס ממסחר הדגים, והוא נכשל בשקר בכל עת ורגע כששואלים אותו אם הדגים טריים וכדומה, והנה אם יפסיק לשקר, יצטרך לנעול את חנותו על מנעול ובריח. איך יכול אני, אפוא, לשבת כאן ולשמוע את הדברים?

אמר לו הרה"ק: אייעץ לך עצה היאך תינצל מן השקר: קבל על עצמך שעל רווח קטן של חמש קופיקות לא תשקר בשום אופן. וכשתשלוט בעצמך בזה, תגמור בדעתך שעל סכום של עשר קופיקות רווח אינך משקר, וכן הלאה. קיבל הלה את העצה, ולאחר זמן לא היה מוציא דבר שקר מפיו בעד כל הון דעלמא, והתפרסם כאיש דובר אמת, וגם פרנסתו נתרבתה ונתברכה מאד, שרבים באו לקנות אך אצלו משום שמו הטוב.

עוד אמר הרה"ק מבערשיד זי"ע, שכאשר יבוא לעולם העליון, ידונו אותו על מיעוט תורה, וישיבם שמוחו לא היה כה רחב להכיל את התורה אשר לא למד, ואילו הוא עשה כל שביכולתו. ואם יטענו טענות כנגד התפילה שלו, ישיב שלא היה באפשרותו לעשות יותר. אולם, אמר, מה יוכל להשיב כאשר ידונו אותו על הגאווה שלו, על מה החזיק עצמו לגדול כל כך, על זאת לא יידע מה להשיב, וסיים: אוי לאותה בושה, אוי לאותה חרפה!

כשהגיע אותו צדיק לעיר ברדיטשב, כיבדוהו הכל כבוד רב. נתיירא הצדיק מהכבוד הרב שנהגו בו, יצא והלך לו מאצל הקהל, העמיד סידור על ראשו, כמנהגם של הספרדים, וכשיצא לשוק נכנס לחנות אחת של בדים ואריגים, ושאל אם יש לו למכור טבק. כשראה הסוחר מי הוא שניצב לפניו, שיהודי בטלן הוא זה, שמגיע אל השוק ואינו יודע שבחנות אריגים אין קונים טבק. נתעורר צחוק רב ולעג ממנו. וכן הלך ועשה בחנויות אחרות, כששאל אם יש להם למכור דברי זהב וכסף, וכל הסוחרים שבשוק צחקו על חשבונו. כשהלכו יושבי בית המדרש לחפשו, לאחר שנעלם, מצאוהו בשוק, כשהסוחרים מתבדחים על חשבונו. שאלו אותו: רבי רפאל, מה הוא המעשה הזה אשר עשית? השיב להם: נתייראתי מן הכבוד, על כן הלכתי לחפש לעצמי קצת בזיונות...

באחת הפעמים שביקר אצל הרה"ק מרוז'ין זי"ע, כיבד אותו הרוז'ינער במיני מרקחת. לאחר שטעם, שאל אותו הרה"ק מרוז'ין זי"ע אם רצונו בעוד קצת. השיב: כן. נתנו לו שוב מהמרקחת. לאחר מכן שאל אותו בשלישית אם ירצה עוד, ושוב נתרצה, ואולם לאחר כמה פעמים אמר: לא, כבר איננו מסוגל לאכול עוד. אמר לו הרה"ק מרוז'ין זי"ע שיתן לו מתנה צנצנת אחת מלאה באותה מרקחת. לאחר מכן, כששוחחו, שכח הצדיק מרוז'ין

המשך בעמוד הבא...

זי"ע ליתן את הצנצנת שהבטיח, וכאשר היה הרה"ק מבערשיד בדרכו לשוב למקומו, נזכר לפתע שהצדיק מרוז'ין זי"ע הבטיח ליתן לו צנצנת מרקחת, ועלול הוא להיכשל בהבטחה שלא קויימה, מיד הורה לעגלון לשוב על עקבותיו ולנסוע בחזרה, ליקח את צנצנת המרקחת. כששב ובא אל הרה"ק מרוז'ין זי"ע, שאל אותו הצדיק: מה אירע? נענה הרה"ק מבערשיד ואמר: הלא הבטחת שתתן לי צנצנת מרקחת ליקח הביתה, באתי אפוא ליטלה...

הרה"ק בעל 'בני יששכר' זי"ע

הרה"ק מצאנז בעל 'דברי חיים' זי"ע שאל פעם את הרה"ק רבי דוד'ל מדינוב זי"ע, בנו של הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב בעל 'בני יששכר' זי"ע: כמה שעות היה אביך נוהג לישון בכל לילה? השיב לו רבי דוד'ל, שאביו נהג לישון שעתיים ביממה. נענה ה'דברי חיים' ואמר: לא יתכן כדבר הזה. להנהיג את העדה, ולכתוב ספרים רבים כל כך, ולישון רק שעתיים ביממה, היתכן כדבר הזה? לא יתכן שהיה ישן רק שעתיים!

אחד מתלמידיו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, הגה"ק רבי אליהו כץ זי"ע, חלה. נסע אל הרה"ק בעל 'בני יששכר' זי"ע. כשהגיע אל האכסניה שלו, באו וסיפרו להרה"ק בעל 'בני יששכר' שרבי אליהו איננו בריא. נענה הצדיק ואמר: הרי הוא אורח שלנו. לאחר זמן, החמיר מצבו, שוב באו לספר זאת ל'בני יששכר', ולא עשה מאומה, ואף לא הלך לבקרו. הלך המצב והחמיר, עד שבאו ואמרו ל'בני יששכר' שרבי אליהו כבר במצב של גסיסה. או אז קם ה'בני יששכר' והלך אצלו. עמדו שם אנשים סביבו, והנה, כשנכנס ה'בני יששכר' לחדר, קם לקראתו ממטתו, נשען על הרה"ק בעל 'בני יששכר', וה'בני יששכר' הלך עמו כך בחדר, כשהוא תומך בו, אנה ואנה, וראוהו מדבר עמו ומפציר בו ואילו רבי אליהו מנענע בראשו לשלילה, עד שלבסוף נתרצה והסכים להצעת ה'בני יששכר'. או אז, שב ושכב במטתו, ומיד היתה יציאת הנשמה. ויהי הדבר לפלא בעיני הקהל. סיפר ה'בני יששכר' מה אירע אז, ואמר: כשהגעתי, שאלתיו באיזה יחוד ירצה להסתלק מן העולם, והצעתי לו יחוד כלשהו להסתלק בו, אך רבי אליהו סירב. הצעתי לו יחוד אחר, אך גם אותו דחה רבי אליהו, וכל יחוד שהצעתי לפניו, דחהו. עד שלבסוף החלטתי להציע לו את היחוד שקיבלתי על עצמי לומר כשאסתלק מן העולם, וכששמע את היחוד ההוא, נתרצה, ואכן נסתלק אותו צדיק ביחוד ההוא...

פעם, מצאו את הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנז זי"ע לומד בספה"ק 'בני יששכר' קודם התקיעות, והיה לפלא בעיני הרואים, אשר תמהו: וכי אין לו, ל'דברי חיים', ספר אחר לעיין בו קודם התקיעות, פרט ל'בני יששכר'? נענה ה'דברי חיים' ואמר: ספר זה נתחבר ברוח הקודש!

הרה"ק בעל 'אריה דבי עילאה' זי"ע

סיפרו בהילולת הרה"ק בעל 'אריה דבי עילאה' זי"ע: אישה אחת, עגונה, הלכה לגדולי הדור לתנות את מר גורלה. והיו כמה מגדולי הדור שרצו להתירה להינשא. כשבאה לפני הרה"ק בעל 'אריה דבי עילאי' - לא הסכים להתירה, עד שבא אליו אחד מגדולי הדור ונתווכח עימו בלימוד, להראות לו את ההיתר. ראה ה'אריה דבי עלאי' שאותו רב גדול צדק, על פי דרך הלימוד, אולם לפתע קם - דפק על השלחן - וקרא: הכיצד יכול אני להתיר אותה, בשעה שאני רואה את הבעל חי למול עיני! ואכן, לא עבר זמן רב, והבעל החי אכן הגיע...

הרה"ק רבי משה מקאלשוב זי"ע

הרה"ק רבי משה מקאלשוב זי"ע, הוא בנו של הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע. ידוע כי הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע היה מפרנס את ל"ו הצדיקים שבדורו. והיה בנו, הרה"ק מצ'רקאס זי"ע, מסייעו בעניינים אלו. לאחר הסתלקותו של הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע, הבין הרה"ק מצ'רקאס שעליו להמשיך בעבודה זו, כפי שהיה מסייע בזה לאביו בימי חייו. אולם הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל זי"ע אמר, שעבודה זו שייכת לו, משום שהוא הבן המבוגר ביותר. ואילו הרה"ק מצ'רקאס זי"ע אחז שעבודה זו שייכת לו, משום שהוא סייע בזה לאביו ועליו להמשיך בכך. נתפתח דין ודברים, היו חסידים שנטו לצד הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל זי"ע והיו חסידים אשר נטו לצד הרה"ק מצ'רקאס זי"ע. אמרו הצדיקים שמחלוקת זו היא 'מחלוקת מתוקה'. וכל כך למה? כאשר באו אל הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל אותם חסידים אשר לא היו לצידו במחלוקת ההיא, לא ברכם, ואילו את החסידים אשר היו לצידו - בירך בעשירות. הלכו הראשונים והתלוננו בפני הרה"ק מצ'רקאס שהנה, בירך רבי אהרן את חסידיו בעשירות. מיד ברכם הרה"ק מצ'רקאס שיהיו אף הם עשירים, ונתעשרו. הלכו חסידיו של רבי אהרן וסיפרו לו שהנה, גם חסידיו של הרה"ק מצ'רקאס נתעשרו. נענה רבי אהרן ואמר: אברככם שתהיו אתם עשירים עוד יותר! הלכו חסידיו של הרה"ק מצ'רקאס וסיפרו לו שרבי אהרן בירך את חסידיו בעשירות יתירה, אמר להם הרה"ק מצ'רקאס: אף אני אברככם שתהיו עשירים יותר! וכך חזר הדבר ונשנה כמה פעמים, וכולם נתעשרו מכך עושר רב, לפיכך נקראה המחלוקת ההיא 'מחלוקת מתוקה', שהושפעו השפעות טובות, כסף וזהב, על ידה.

יום אחד, אמר הרה"ק מצ'רקאס זי"ע: הנה חז"ל אמרו (סוטה מט, א) שני תלמידי חכמים הדרין בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה - אחד מת ואחד גולה, והוסיף, שהוא מקבל על עצמו לילך לגלות. באו וסיפרו את הדבר להרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל זי"ע. החוויר רבי אהרן ונזדעזע מאד בשמעו את הדבר, נסע לאחיו, הרה"ק רבי משה מקאלשוב זי"ע, וסיפר לו את העניין, את אשר אמר אחיהם, הרה"ק מצ'רקאס, וסיים: לא באתי אליך בענייני דעלמא, באתי אליך על מנת לקיים זאת, הלכה למעשה! נענה רבי משה ואמר: שמע נא, רבי אהרן, לא אמרו חז"ל את הדבר כי אם על שני תלמידי חכמים. מי הגיד לך שתלמיד חכם הינך? אינך תלמיד חכם, סע לביתך לשלום, ותאריך ימים. וכך הוה, הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל חי עד הגיעו לגיל צ"ג. זי"ע.

(מאוצר הסיפורים של האדמו"ר מפוריסוב שליט"א.
כתב וערך הרב משה מאלר)

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

נשאלתי: האם מותר בשבת בבוקר להניח על הפלטה סיר עם קציצות בשר לחמם כשיש מעט רוטב בתחתית הסיר?

תשובה: כידוע בשבת בבוקר מותר לחמם על הפלטה רק מאכלים המוגדרים כ'יבש' כגון שניצלים, אורז וכדומה, אך אסור לחמם מאכלים המוגדרים כ'לח' כגון מרק וכדומה.

הטעם הוא שבדבר יבש אין בישול אחר בישול ובדבר לח יש בישול אחר בישול כמבואר בשולחן ערוך, ולכן אם נחמם מרק קר על הפלטה בשבת בבוקר נעבור בכך על איסור בישול.

ובמקרה שהמאכל מורכב הן מדברים יבשים והן מדברים נוזליים וכגון בדוגמא המוזכרת בשאלה - קציצות בשר עם רוטב, נחלקו הפוסקים בדבר זה. יש שסברו[א] שיש ללכת אחר הרוב וכל שרוב מאכל הוא יבש יש להגדירו כדבר יבש ומותר לחממו[ב], ויש שחלקו וסברו[ג] שכל שיש מעט רוטב במאכל שוב אין היתר לחממו שסוף סוף הרוטב מתחמם ומתבשל.

אמנם יש לדעת שאם מדובר ברוטב סמיך[ד] יש צד נוסף להקל שהנה בין 'יבש' ל'לח' יש הרבה מצבים באמצע, ויש לברר באיזו דרגת סמיכות יצאנו מידי הגדת 'לח' להגדרת 'יבש', ובספר אורחות שבת[ה] כתב שבפוסקים לא נתפרש גדר ברור לדבר זה, אבל הביא בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שדרגת סמיכות של 'קטשופ' מוגדרת כ'דבר יבש'.

ולכן בנידון השאלה אם מדובר שהרוטב סמיך לפחות כדרגת הסמיכות של ה'קטשופ' נראה שיש מקום להקל בזה לכולי עלמא (והמחמיר תע"ב) ואם הרוטב פחות סמיך מכך הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים דלעיל ועיין בהערה[ו].

וכמובן שכל זה אמור כשמחממים את המאכל על הפלטה בשבת בבוקר כל אחד לפי מנהגו[ז].

א - שו"ת יחוה דעת חלק ב' סימן מ"ה עפ"י מנחת כהן ופמ"ג ופוסקים נוספים, ובילקו"י ש"ח סעיף נ"ה הוסיף שהמחמיר תבוא עליו ברכת טוב.
ב - ויש לדעת שגם לדעה זו ההיתר הוא רק במאכלים שהם בגדר 'מצטמק ורע לו' אבל במאכלים שהם בגדר 'מצטמק ויפה לו' אין היתר בדבר עיין במקור הדברים והבן, ולכן גם לדעה זו אין היתר לחמם את הסיר של הטשולנט / חמין בשבת (לאשכנזים אם הוא צונן ולספרדים כל שהוא לא חם בחום שיש"ב) ודו"ק.
ג - הגר"ז בסידורו, א"ר סימן ש"ח ס"ק י"א ועיין אג"מאו"ח חלק ד' סימן ע"ד אות ז' שראוי להחמיר ובשעת דחק גדול אולי יש להתיר, ובספר אורחות שבת פרק א' אות כ"ב כתב שלמעשה גדולי ההוראה מורים בזה להחמיר.
ד - ופעמים שהרוטב סמיך רק מחמת כך ששהה במקרר ועל ידי החימום יחזור להיות נוזלי ממש ובאנו לשאלה של 'נולד' המבוארת ברמ"א סימן ש"ח סעיף ט"ז.
ה - פרק א' סעיף כ"א הערה מ"ז ועיין שם עוד.
ו - והמעיין במקור הדברים יראה שיש לומר ששאלה זו תלויה בפסיקת השו"עהרמ"א לגבי בישול אחר בישול בלח ולכן בדרך הכלל האשכנזים מחמירים בזה, ומבני ספרד שמקילים בזה כפסיקת הגר"ע יוסף שליט"א.
ז - יש מחממים רק על גבי סיר המונח על הפלטה, ויש מחממים ע"ג צלחת הפוכה וכדו', ויש שמחממים ישר על הפלטה על פי דעת הגר"ע יוסף שליט"א שאין בפלטה 'מיחזי כמבשל'.

שביבים
/ שאול שיף

ביום חמישי כ"ד טבת חל יום ההסתלקות של האדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, רבי שניאור זלמן מליאדי נבג"מ זיע"א. מנוחתו כבוד בעיר האדיץ. וראיתי כתוב שאמר, כי כל הנתון במצוקה יזכיר את שמו בלבד: שניאור זלמן בן ברוך, ואז יעשה ככל שידו מגעת לסייע בידו.

הראי"ה קוק וההדרת העיניים מנשים

כותב ש"י עגנון:

"...ועוד זוכר אני, שאחת הגבירות שעמדה בראש אגודות נשים נכנסה לבית הרב ובידה שוט. רבנו שקיים בעצמו לא תגורו מפני איש ולא נשא עיניו באשה ולא בכלים שעליה, לא ראה לא אותה ולא את השוט שבידה".

(מעצמי אל עצמי, עמ' 198 במהד' תש"ם)

❊

סיפר הרב י.ל. זוסמן:

"שמעתי מאחד מנכדי הרה"ח ר' מנדיל בריכטא שליט"א... שפעם קרה - כנראה בתחילת בואו של מרן הרב (קוק) זצ"ל לירושלים - שהייתה אז איזו הופעה מלכותית, איני יודע את מהותה, והתקיימה אז קבלת פנים שהופיעו בה מרן הרב זצ"ל עם הגבאי שלו ר' לייביש ז"ל, וכן הגריח"ז זצ"ל עם הגבאי שלו שהי' אז ר"מ בריכטא הנ"ל, ופתאום הופיעה שם איזו רקדנית וזמרת והתחילה לזמר לכבוד האישיות שהופיעה אז. ומיד מרן הרב זצ"ל ברח משם בכל כחו, ממש רץ מאד, והגריח"ז זצ"ל נשאר במקום, רק סתם את אזניו באצבעותיו, והי' כנוס בתוך עצמו ומתנענע וראשו מורד למטה. ואז הגבאי שלו שאל אותו, היתכן, שהוא הרי הוא קנאי נשאר במקומו, ואילו הרב שאינו קנאי ברח משם. וענה לו הגריח"ז שאין זה כבוד המלכות (שכאמור היה זה אירוע מטעם הממשלה הבריטית) לברוח: "עסאיזניכסט קיין כבוד המלכות צו אנטלויפן".

('מאבני המקום', י"ד, תשס"ב, עמ' 33)

❊

מספרים שכששיבח פעם מאן דהו לפני רבי יוסף חיים זוננפלד ז"ל את הרב קוק ז"ל על קפידתו בשמירת קדושת העיניים, שתיכף כששומע ומבין שנכנס אדם לחדרו, משפיל את עיניו לרצפה בחששו מהסתכלות רעה חלילה, ענה רבי יוסף חיים ואמר: "אם כן, יהיה לו עולם הבא גדול יותר", כאומר שכל אדם כפי מעשיו בזה העולם, כן יקבל שכרו הן לטוב והן להיפך חלילה.

("שיח שרפי קודש"(ברסלב) ה'תק"כ עמ' רח)

❊

להלן מתוך עתון "החבצלת",
אגרת שלא פורסמה ב"אגרות הראי"ה":

ערב יו"כ תרס"ו.

היום הודבקו פה מודעות מטעם כבוד הרב הגאון הצדיק רא"י קוק שליט"א הגאב"ד דפה, ומצאתי לנחוץ לשלוח העתקה מהם להחבצלת, וז"ל:

הנני בזה להודיע נגד כל עם ד' יושבי עירנו הק' וסביבותיה שזה איזה שבועות שבקשתי בדרך כבוד, בדברי שלום ותחנונים לח' עזרת נשים, שלא יעשו את התיאתר לטובת חברתם, תיאתראות בכלל ביחוד הני דזמרי נשי וגברי, אסורים הם לנו ע"פ דין תוה"ק, וחלילה לנו לעשות לדברים שבצדקה, כווניות מדברים של עבירה - עצם השיטה של לקיחת צדקה ע"י נשפי חשק, ותיאתראות, היא בזויה אצל כל ישרי לב, וכבר נודע שהיא מפסדת יותר בהורידה את רוח המוסרי של האדם, יותר ממה שהיא מרווחת בעזרה הארעאית שהיא מושיטה לשעה - דבר זה משפיל את כבוד עירנו בכלל, ליתן אותה חלילה כעיר הנדחת, לעומת שארי עה"ק אשר באה"ק לאמר שבה ימצא מקום לכל דבר אסור, ולכל פריצות.

ע"כ הנני מודיע בזה את גודל האיסור שיש במצוה הבאה בעבירה הנ"ל, והנני נכון בטוח שכל איש אשר זיק היהדות לא נכבה מלבבו ידע להזהר ולהזהיר, שלא ללכת בהתיאתר הנ"ל אם יהי' ושלא ליתן לו יד לעזרה, ואשרי האיש אשר לא הלך וגו' וינצלו מקללת פורץ גדר ישכנו נחש. והשומע יתברך באלוקי אמן,

(מקום החותם)
ע"כ העתקה אות באות.
ברגשי כבוד וברכה
אחד מישראל.

❊

הרב יעקב משה חרלפ אמר על הרב, שמגיל 13 לא ראה פני אשה. פעם שמעתי מישהו שתמה על זה. אבל אני יודע שזה הגיוני, הבנתי שזה הגיוני, כאשר שמעתי את הסיפור הבא, שקרה אכן בצעירותו של הרב:

פעם בא לפה מישהו מחו"ל, וסיפר שאביו למד עם הרב קוק בוולוזין. ואמר ששם היו הבחורים מתארחים אצל בעלי בית וכו'. הרב קוק וחבריו היו אצל אשה אחת, היא נתנה להם אוכל וכו' מדי יום. (כמדומני שהוסיף: כשכולם לקחו את האוכל, מהמטבח, הרב קוק לא היה מסתכל עליה). הרב קוק היה יפה תואר, בהיותו בחור, והאשה רצתה לדבר עמו ולראות את פניו. אז כדי לגרום לו לדבר איתה, היא העלתה רק לו את המחיר של הדירה והאוכל, ולשאר הבחורים השאירה את המחיר הרגיל. היא חשבה שהרב קוק יתמה על העלאת המחיר, ויבוא אליה לשאול לפשר העניין ולבקש שתשאיר את המחיר הרגיל. אך הרב קוק בשל זהירותו שלא לשוחח עם האשה, לא הגיע אליה. היא ראתה זאת, והחליטה להעלות עוד את המחיר רק לרב קוק. אך גם זה לא שבר אותו, והוא נמנע מלהגיע ולדבר עמה. רק אחרי כמה פעמים, שהעלתה כמה פעמים את המחיר מחודש לחודש, וראתה שזה לא גורם לרב קוק לבוא עמה בדברים, היא הפסיקה, והחזירה את המחיר הרגיל לרב קוק.

(מפי אחד מזקני ירושלים ששמע מבנו של חברו של הראי"ה בישיבת וולוז'ין)

❊

מתוך מכתבו של הרב חרל"פ לבנו:

כל הלילה אמרו תהילים בדמעות ובכיות גדולות. בבוקר, בשעה עשר, הייתה הטהרה. לפני הטהרה, כאילו דחפוני מלמעלה להגיד מילים אחדות להודיע את מי מטהרים. הודעתי להם קצת מנוראותיו הטמיריות, ושמיום היותו תשע שנה לא הסתכל בצורת אישה, והיה בבחינת יוסף צדיקא. עוררתי להתוודות, המחזה הייתה נוראה.

❊

הג"ר יצחק אריאלי זיע"א (בעל 'עיניים למשפט'), מייסד ישיבת 'מרכז הרב' יחד עם מרן הראי"ה זיע"א, היה לומד בחברותא עם מרן זיע"א כמה שעות בכל יום במשך יותר מג' שנים, והיו מסתגרים אז בחדר סגור ואין יוצאים ממנו לשום צורך שבעולם מלבד פקוח נפש. ואמר הגר"י אריאלי שיכול הוא להעיד שבמשך כל שנים אלו לא ראה מרן הראי"ה זיע"א צורת אשה כלל!!! ואע"פ שהרבה נשים היו מסתובבות בביתו כידוע. מבהיל...

מפי נכדו.

יש סיפור על אשתו של הרב, שלא ידע שזו היא, ולא הסתכל, ורק אחרי שיצאה עם העוף שעליה שאלה, הבין שזו אשתו.

(ותודה ל"אור האורות")

כוחה של שטיפת מוח

סיפר לי המקובל הירושלמי הרב יוסף שני שליט"א:

"מעיד אני בזה כי לפני כחמש עשרה שנים נפגשתי עם גב' ט', שהיא נכדתו של אחד מחשובי המקובלים בירושלים לפני שני דורות, שלא זכתה להכירו, ובצעירותה נסעה לאמריקה והפכה להיות חסידתו הנאמנה והמעריצה של הגורו "באבאג'י", והייתה מגיעה כל שנה לישראל ומרצה את תורתו של נוכל זה, ומצליחה בכל סיבוב הופעות שנתי לשכנע כמה עשרות ישראלים להאמין באלהותו של ה"גורו". ביניהם היו "משכילים" ו"אנשי רוח" שלא ידעו את אלקי ישראל ותורתו, ולא התעניינו כלל בדת שהורי הוריהם השליכו למענה את עצמם למוקדי האש של האינקווזיציה, וכבשני הגז באירופה, כש"שמע ישראל ה' אלהינו, ה' אחד" בפיהם. כחלופה לדת ישראל שתו בצמא את סיפוריה של גב' ט', על הגורו "באבאג'י", שלא נולד כלל, וצמח לבד מהאור שבמערה אפילה, כדי להורות דרך לאנושות. היא השפיעה עליהם לטוס לארה"ב כדי לראות את פניו "הנפלאות" ולהתבשם מצחנתו. דרך בן אחותה שחזר בסייעתא דשמיא ליהדות הצרופה דרכי, היא הגיע אלי וסיפרה לי נסים ונפלאות על אלהיה, כיצד הוא ברא את עצמו, וכיצד עוזר הוא לנאמניו להגיע אל "האושר הנכסף".

מדבריה הבנתי שמדובר בנוכל בעל כוחות כריזמטיים וטלפתיה, שבאמצעותם מצליח הוא לרמות את האנשים ולשעבדם לרצונותיו. שאלתי אותה כיצד מאמינה את בהבל ורעות רוח, והלא כוחך כיהודיה בת "העם הנבחר" גדול משלו, ויש ביכולתך לנטרל את אלהייך מכל כוחותיו. נתתי לה את הספר "שערי גן עדן" וספר תהלים ואמרתי לה, "בבואך לאמריקה תמתיני עד שתהיי בטהרתך על פי ההלכה וקבלי על עצמך פרישות מבעלך, ובלילה השמיני תלכי למקווה טהרה ותטבלי שבע טבילות, וכשתשובי לביתך אל תישני כל הלילה, ותקראי באיזה ספר מספרי התנ"ך שתרצי, ובחצות לילה תלמדי בספר זה קטעים מסויימים שציינתי לה, ובבוקר תלכי לאלהייך, ותאמרי בפניו פסוק אחרון של פרק צ' שבתהלים וכל פרק צ"א שבע פעמים ישר, ושבע פעמים הפוך, מהסוף להתחלה, ונראה כוחו של מי גדול יותר".

לאחר שנה היא שבה אלי והחזירה את הספרים שנתתי לה, ואמרה

לי שהיא עשתה ככל האמור, ובבוקר היא עמדה מול ה"גורו" בעת נאומו לפני כמאתיים איש, והחלה לומר את פרק התהלים, ולפתע ה"גורו הרגוע הנצחי", איבד את שלוותו הנצחית האלהיית, ולתדהמת כל הנוכחים הוא צעק לעברה, מה את עושה שם את מבלבלת אותי, וגירש אותה מהמקום. למחרת היא שבה ועמדה מולו מסתתרת מאחורי קבוצת אנשים והוא לא הבחין בה, והחלה לומר את פרק התהלים וטרם הספיקה לסיים את הפעם השביעית הפוך, הוא צנח ומת. אמרתי לה ראית כוחו של מי יותר גדול ומדוע לא שבת לעמך ואלהייך הגדול והנורא באמת? והיא ענתה לי שהיא מאמינה שהוא התעלה על ידי התהלים ושהיא ממתינה עד שהוא ישוב ויברא את עצמו מחדש. עד כדי כך כוחה של שטיפת מוח, כי במקום שיש שטיפת מוח אין שכל. רואים את האמת ואין זה עוזר".

תיקון חטאות נעורים / שובבי"ם

מקובל מפי אליהו הנביא, דאחד מן התיקונים לחטאת נעורים, לומר כל ספר תהלים בשבת קודש קודם התפילה בלי הפסק. ובספר בנין יהושע כתוב: שמעתי מפי איש זקן ירא שמים וחסיד, שאמר לי בתורת עדות, ששמע מפי הרב המגיד מהר"א מטריסק זי"ע, שאמר בשם אביו, הרב המגיד הק' מהר"מ מטשערנוביל זי"ע, שהוא שמע מאביו הרב המגיד הקדוש ר' נחום זי"ע מחבר הספר "מאור עיניים", איך ששמע מאליהו הנביא שהתיקון על חטאת נעורים הוא שיעשה כל הדברים דלהלן, ובטח לא יישאר עוד שום רושם בשמים וכו': א) לומר כל ספר תהלים בשבת קודש קודם התפילה בלי הפסק. ב) להתענות בשובבי"ם ביום ו' רדב שבת קודש, ובשנת העיבור להתענות גם בפרשיות ת"ת בערב שבת קודש. ג) להיות נעור בליל ו' ערב שבת קודש כל הלילה וללמוד כל הלילה, כל מה שיכול. ד) לתת צדקה כל ערב שבת קודש לעני הגון, והעושה כן בטח לא יישאר עוד רושם מחטאיו, אם לא ישוב עוד לכיסלה ח"ו, ויתוקן הכל עם תשובתו עד מקום שידו מגעת.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il